

Primary School Teachers' Classroom Management Behaviors¹

İdris ŞAHİN²

Uğur ALTUNAY³

ABSTRACT: Classroom management, composed of a complex process in which instructional activities are conducted, is affected by a number of variables. One of them is teachers' classroom management behaviors one of the most important determinants of student achievement. After all, the purpose of this article is to discern which classroom management behaviors teachers' display, and how those behaviors are formed in relation to which characteristics of teachers. The research was conducted at 12 primary schools in Buca, Konak and Bornova- the metropolitan districts of İzmir and a total of 198 teachers were randomly selected. The data of the research were collected through "The Classroom Management Scale", developed by the researchers. The scale consists of seven sub-dimensions and 40 items. The validity and reliability studies of the scale were done, and the Cronbach Alpha Reliability Coefficient was found to be 0.90. The research has shown that teachers' classroom management behaviors in different sub-dimensions vary significantly in terms of gender, branch, and experience.

Key words: Classroom management, primary education, teachers' behaviors.

SUMMARY

Purpose and significance: The fact that the teacher has a crucial role in building a warm atmosphere for learning and teaching in the classroom, and in students' achievement makes it important to uncover the teachers' classroom management behaviors. The purpose of this research is to discern which behaviors teachers display and according to which characteristics of the teachers those behaviors are formed. In line with this main purpose, the research seeks to answer the question "Do the classroom behaviors of teachers vary significantly in terms of gender, field of study, the faculties they have graduated from, and their experience?"

Method: The research was conducted with 198 teachers in 12 primary schools selected randomly in Buca, Konak and Bornova -the three metropolitan districts of İzmir. The data of the research were collected through "The Classroom Management Scale", developed by the researchers. The scale consists of seven dimensions and 40 items. The validity and the reliability of the scale were provided, and the Cronbach-Alpha Reliability Coefficient was found to be 0.90.

Results: The first finding of the research is list of behaviors teachers displayed the most frequently and that of the ones displayed the least frequently.

The classroom management behaviors displayed the most frequently:

1. planning what to do before class
2. preparing the students for the lesson before instruction
3. asking them questions that require the use of their background knowledge, in order to motivate the students
4. starting the class on time

¹ Part of this research was presented at 5th National Educational Administration Congress, held in Antalya on May 1-2, 2010.

² Dr., Dokuz Eylül University, Buca Faculty of Education, idris.sahin@deu.edu.tr

³ Asst. Prof. Dr., Retired faculty member, uguraltunay@gmail.com

5. establishing eye contact with the students that are distracted

The classroom management behaviors displayed the least frequently:

1. slapping the students who display an undesirable behavior
2. turfing out the student who display an undesirable behavior
3. shouting at or yelling at the student who display an undesirable behavior
4. warning a groaning or crying student with such expressions as “Don't behave like a baby!”
5. criticizing the students who have not done their homework with such expressions as “You don't pay attention to your homework” and “You're lazy”.

Secondly, the behaviors listed in the “warning behaviors” dimension of the research are displayed more frequently by male teachers.

Thirdly, in comparison with other teachers, the elementary school classroom teachers display the classroom management behaviors more frequently in the dimensions “democratic behaviors”, “interactive behaviors”, and “initiation and motivation behaviors”; and in comparison with the elementary school classroom teachers, the teachers of all other branches display the classroom management behaviors more frequently in the dimension “the punishment behaviors”.

Fourthly, the research has discerned that teachers -classroom management behaviors do not vary significantly in terms of the faculties they have graduated from.

Fifthly, the classroom management behaviors of the teachers in the dimensions “initiation and motivation behaviors” and “the punishment behaviors” vary significantly in terms of their experience. The research has shown that the teachers with an experience of 1-5 years display these behaviors the most frequently, and those with an experience of 6-10 years the least frequently.

Discussion and Conclusions: Though not included in the behaviors displayed most frequently, it has been observed that teachers display suppressive and violent behaviors to manage their classrooms. Such behaviors may have permanent effects on children's personalities and psychology. Why teachers display such behaviors must be examined, and teachers must be given in-service training so that such behaviors can be prevented.

İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Davranışları¹

İdris ŞAHİN²

Uğur ALTUNAY³

Öz: Eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği karmaşık bir süreç olan sınıf yönetimi, pek çok değişkenden etkilenmektedir. Bu değişkenlerden öğrenci başarısının en önemli belirleyicilerinden biri olan, öğretmenin sınıf yönetimi amacıyla sergilediği davranışlardır. Bu bağlamda bu makalenin amacı, öğretmenlerin hangi sınıf yönetimi davranışlarını sergiledikleri ve bu davranışların öğretmenlerin hangi özelliklerine bağlı olarak şekillendiğinin belirlenmesidir. Araştırma İzmir'in Buca, Konak ve Bornova merkez ilçelerinden rastgele seçilen 12 ilköğretim okulunda 198 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Sınıf Yönetimi Ölçeği” ile toplanmıştır. Ölçek yedi alt boyut ve 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve Cronbach-Alfa Güvenilirlik Katsayısı 0,90 olarak saptanmıştır. Araştırma, öğretmenlerin cinsiyetlerine, öğretmenlik dallarına ve kıdemlerine göre, ölçeğin değişik alt boyutlarında gösterdikleri sınıf yönetimi davranışları arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Anahtar sözcükler: İlköğretim, öğretmen davranışları, sınıf yönetimi

GİRİŞ

Öğretmenler, öğretimsel zamanın önemli bir kısmını sınıfta düzeni ve dersin akışını sağlamaya çalışarak geçirmektedir. Bu yüzden öğretmenlerin, sınıfın düzenini ya da dersin akışını bozan öğrencilere karşı zaman zaman hakarete varan azarlamalarda buldukları, hatta öğrencileri dövdükleri gözlenmektedir. Bu durumda çocuğun kişiliği zedelenmekte, öğretmen gerilmekte, sinirleri bozulmakta; öğretmen-öğrenci ilişkisi normal seyrinden çıkmaktadır (Açıkgöz, 1998).

Eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği karmaşık bir süreç olan sınıf yönetimi, pek çok değişkenden etkilenir. Bu değişkenler; öğrenci özellikleri ve gereksinimleri, okulun yapısı, öğretmenlerin kişisel özgeçmişi, okul amaçlarına ilişkin inançları, sınıf yönetimi alanında aldıkları eğitim ve okulun benimsediği kurallar olarak sıralanabilir. Sınıf yönetiminin içeriği sınıfta öğrenmeye uygun bir ortamın oluşturulması, fiziksel düzenlemeleri, zaman yönetimi, plan-program yani öğretimin sürdürülmesi, sınıf ortamında ilişkilerin belirli kurallar çerçevesinde belirlenmesi, iletişimin düzenlenmesi, öğrencilerin güdülenmesi ve davranış düzenlemelerine ilişkin etkinliklerden oluşur (Ağaoğlu, 2003; Başar, 2005; Celep, 2000; Çelik, 2003; Erden, 2003; Karip, 2005; Karlı, 2007).

Alanyazına göre, öğretmenin sınıf içinde sergilediği davranışlar öğrenci başarısını büyük ölçüde etkilemektedir (Fenwick, 1998; Morin, 2003; Marzano, Marzano ve Pickering 2003). Öğretmenin sergilediği sınıf yönetimi davranışlarının amacı, dersliğin öğrenciler için güvenli ve öğretimsel etkinlikler için uygun duruma getirmektir. Uygun öğrenme ortamında öğrenmenin sağlanması ve öğrenci başarısının artması beklenir. Öğretmenin sınıf yönetimi amacıyla sergilediği davranışlar, öğrenci başarısının belirleyicisi olduğuna göre, öğretmenin öğrenci başarısını artıracak davranışlar sergilemesi beklenir (Fenwick, 1998).

Etkili öğretim ve öğrenme kötü yönetilen bir sınıfta başarılmaz. Öğrenciler düzensiz ve saygısız ve davranışa kılavuzluk eden belirgin kurallar yoksa, kaos norma dönüşür. Bu

¹ Bu araştırmanın bir bölümü 1-2 Mayıs 2010 tarihinde Antalya’da düzenlenen V. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, idris.sahin@deu.edu.tr

³ Yrd. Doç. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, uguraltunay@gmail.com

durumlarda, hem öğretmen hem de öğrenciler acı çeker. Böyle bir sınıfta öğrenciler büyük olasılıkla olması gerekenden çok daha az şey öğrenirler. Buna karşılık, iyi yönetilen sınıflar öğretim ve öğrenme için canlı bir çevre sağlar. Böyle bir sınıf ortamının yaratılmasında en çok sorumlu olan kişi öğretmendir. Öğretmenin, sınıfta oynadığı rollerin en önemlilerinden biri sınıfın yöneticisi olmasıdır (Marzano, Marzano ve Pickering 2003). Bu durumda sınıf yönetiminde öğretmen ögesi öne çıkmaktadır. Etkili bir sınıf yöneticisi olması için öğretmenden, genel olarak sınıfı eğitim-öğretim için hazırlaması, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleyip öğrencilere benimsetmesi, öğretimi düzenleyip sürdürmesi, öğrencilerin öğretim yaşantılarına katılımını sağlaması ve katılmayı engelleyen davranışlarını değiştirmesi beklenmektedir (Ağaoğlu, 2002; Özyürek, 2005).

Sınıf yönetimi büyük ölçüde, öğrencilerin kişisel ve psikolojik gereksinimlerine dayandırılmalıdır. Öğretmenler, iyi bir sınıf yönetimi sağlamak için öğrenci gereksinimlerini ve bu gereksinimlerle ilintili olan davranışların ilişkisini anlamaları ve sınıfta öğrencilerin kişisel gereksinimlerini karşılayacak düzenlemeler yapmaları gerekir (Celep, 2001). Sınıf yönetimi öğretmenliğe yeni başlayan öğretmenlerin sorunu olduğu kadar deneyimli öğretmenlerin de sorunudur (Özyürek, 2005). 1960'tan 1984'e kadar farklı ülkelerde yapılmış olan deneyimsiz öğretmenlerin sorunlarının incelendiği eğitim çalışmalarını tarayan Veenman (1984), mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin dile getirdikleri en önemli sorunun sınıfta disiplini sağlamak olduğunu, öğretmenlerin önemli bir bölümünün aynı deneyimleri yaşadıklarını, bu yüzden de çok sayıda öğretmenin sınıfı yönetmede sorun yaşadığını vurgulamaktadır.

Öğretim süresini iyi kullanma; iyi oluşturulmuş sınıf kuralları, derse zamanında başlama ve dersi zamanında bitirme, ders süresini öğretim için kullanmayla olanaklıdır (Özyürek, 2005). Evertson'a (1989) göre, etkili öğretim yapılabilmesi için okulun ilk gününden başlayarak sınıf yönetimi planlı olarak yapılmalıdır. Çünkü okulun ilk günleri sınıfın yönetimi, daha etkili bir öğrenme ortamı ve sorunların çözümü için temel oluşturur. Sınıf düzeninin sağlanması, sınıfta gösterilen davranışları içeren kuralların öğrenciler tarafından net bir biçimde anlaşılmasına bağlıdır. Bunun için kararlı, sabırlı ve hoşgörülü hareket edilmelidir. Evertson (1994), etkili sınıf yönetimi için öğretmenin şu alanlarda gelişmiş davranışlar sergilemesi gerektiğini belirtmektedir: (1) Sınıfın ve materyalin düzenlenmesi, (2) Kuralların ve işleyişin belirlenmesi, (3) Öğrenci çalışmasının yönetimi, (4) Derse iyi bir başlangıç yapma, (5) Öğretimin planlanması ve gerçekleştirilmesi, (6) Uygun öğrenci davranışlarının sürmesinin sağlanması, (7) Öğretim amaçlı iletişim becerileri, (8) Sorun olan davranışların yönetimi, (9) Özel grupların yönetimi.

Etkili öğretim için, öğretmenin öğretim sürecinde etkili davranışlar sergilemesi gerekir. Sanford, Emmer ve Clements'e (1983) göre, etkili öğretmenler kuralları öğrencilere açıklamaları, göstermeleri, tartışmaları, sorgulamaları ve gerektiği zaman yeniden öğretmeleri ve öğrencilere geri bildirim vermeleriyle diğerlerinden ayrılırlar. Onlara göre etkili öğretmenlerin en belirgin özelliği; öğrencilere sınıfta geçerli olan kural ve işleyişin nasıl izleneceğini öğretmeleridir. Bununla birlikte Türnüklü'nün (2000) de belirttiği gibi sınıflara paralel olarak, okulun tümünde uygulanacak, kendi içinde tutarlı ve bütünü tamamlar nitelikte bir davranış yönetimi ya da disiplin stratejilerine gereksinim duyulmaktadır. Ancak bu şekilde istenilen amaçlara ulaşmak mümkün olabilir.

Sınıf yönetimi açısından öğretmen niteliklerini belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada; öğretmenlerin kendilerinde gördükleri nitelikler arasında öğrencilerin gereksinimlerini açıklamalarına olanak tanıma, sorunlarıyla ilgilenme; farklılıklarını kabul etme; öğrencileri derse ve karar alma sürecine katma; rehberlik etme, adil davranma, model olma, arkadaşça davranma yer almaktadır. Ayrıca kendilerini meslek, alan, genel kültür bakımından yeterli görme, sorumluluk, güven, dürüstlük gibi liderlik becerilerine sahip olma, planlama yapma, uyarı ve eleştiri için yapıcı ve olumlu cümleler kullanma, değişim ve yeniliğin gerçekleşmesinde öncü olma, sınıfta disiplin ve öğretimi dengede tutma, başarı için uygun sınıf atmosferi ve demokratik bir sınıf ortamı oluşturma ve etkin dinleme alışkanlığına sahip olmayı

da öğretmenler kendilerinde var olan nitelikler arasında göstermiştir (Yeşilyurt ve Çankaya, 2008).

Öğretmenin sınıfta öğrenme ve öğretim için sıcak bir iklimin oluşturulması ve demokratik bir öğretim ortamının oluşturulmasında oynadığı rol ve öğrenci başarısında belirleyici olması açısından öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışlarının ortaya çıkarılması oldukça önemli görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışlarını ve bu davranışların öğretmenlerin hangi özelliklerine bağlı olarak şekillendiğini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki probleme yanıt aranmıştır.

Problem

Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları, cinsiyetlerine, branşlarına, mezun oldukları fakültelere ve kıdemlerine göre önemli farklılık göstermekte midir?

Alt Problemler

1. Öğretmenlerin sergiledikleri sınıf yönetimi davranışları nelerdir?
2. Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları cinsiyetlerine göre önemli farklılıklar göstermekte midir?
3. Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları branşlarına göre önemli farklılıklar göstermekte midir?
4. Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları mezun oldukları fakültelere göre önemli farklılıklar göstermekte midir?
5. Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları kıdemlerine göre önemli farklılıklar göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışlarını ve bu davranışların bazı değişkenlere göre önemli farklılıklar gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modeli kullanılan betimsel çalışmalar var olan durumu betimleyip verilerin açıklanmasını, yorumlanmasını amaçlayan çalışmalardır (Balcı, 2005; Cohen, Manion and Morrison 2005).

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu, İzmir'in Buca, Konak ve Bornova ilçelerinde yer alan 12 ilköğretim okulunda çalışan ve yansız olarak seçilen 198 öğretmenden (anasınıfı hariç) oluşmaktadır. Öğretmenlerin %70,7'si (140) kadın, %29,3'ü (58) erkektir. Öğretmenlerin %60,1'i (119) sınıf öğretmeni, %39,9'u (79) diğer dallardadır. Öğretmenlerden 139'u öğretmen yetiştiren eğitim yüksek okulu/eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi, mesleki veya teknik eğitim fakültesi mezunu iken; 59'u fen-edebiyat, ilahiyat, iktisadi ve idari bilimler, mühendislik ve güzel sanatlar fakülteleri mezunudur. 22'si 1-5 yıl, 40'ı 6-10 yıl, 126'sı da 11 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak "Sınıf Yönetimi Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin "Kişisel Bilgi Formu" kısmında öğretmenlerin bireysel ve mesleki özelliklerini ele alan kapalı uçlu sorular yer almaktadır. Sınıf Yönetimi Ölçeği'ndeki maddelerin yanıt seçenekleri şöyle sıralanmaktadır:1) Hiç katılmıyorum, 2) Katılmıyorum, 3) Kararsızım, 4) Katılıyorum, 5) Tümüyle katılıyorum. Ölçek yedi alt boyuttan ve toplam 40 maddeden oluşmaktadır.

Ölçek, alan taraması yapılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan ölçek üzerinde, ilköğretim okullarında çalışmakta olan öğretmenler ile eğitim fakültelerinin eğitim bilimleri bölümündeki akademisyenlerin görüşleri ve önerileri doğrultusunda gerekli değişiklikler ve düzeltmeler yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayıları şöyledir: derse başlama ve ilgi çekme davranışları (0,78), cezalandırma davranışları (0,78), etkileşimsel davranışlar (0,80), ilgiyi sürdürme ve sorun çözme davranışları (0,80), uyarma davranışları (0,61), demokratik davranışlar (0,62), beklenti ve kurallara uyma davranışları (0,46). Ölçeğin tamamının açıkladığı Toplam Varyans %50,05 ve Cronbach-Alfa Güvenilirlik Katsayısı ise 0,90'dır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Çalışma verilerinin çözümlemesinde öncelikle, ölçekte yer alan olumsuz maddeler ters kodlanmıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışlarına ilişkin "Sınıf Yönetimi" ölçeğine verdikleri yanıtların Frekans ve Yüzde oranları ile Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma gibi betimsel istatistikleri hesaplanmıştır. Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları arasında önemli bir farklılık olup olmadığını belirlemek için cinsiyet, mezun oldukları fakülte ve dallarına göre, t-Testi, kıdem için Tek Yönlü Varyans Çözümlemesi ve LSD Testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde öğretmenlerin ölçekte verilen sınıf yönetimi davranışlarını gösterme dereceleri ve bu davranışların cinsiyetlerine, öğretmenlik dallarına, mezun oldukları fakültelere ve kıdemlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Davranışları

Öğretmenlerin sınıf yönetimi amacıyla ne tür davranışları hangi oranlarda sergilediklerini belirlemek amacıyla yapılan çözümleme elde edilen frekans ve yüzde oranları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1'de öğretmenlerin sergiledikleri davranışların frekans ve oranları görülmektedir. Öğretmenlerin en çok sergiledikleri beş sınıf yönetimi davranışı şunlardır:

- derse başlamadan önce ne yapacağını planlama
- derse başlamadan önce sınıfı öğretime hazırlama
- derse ilgi çekmek için öğrencilere önceki bilgileri anımsatan sorular sorma
- derse zamanında başlama

ders işlerken dersten kopup başka şeylerle ilgilenen öğrencilerle göz teması kurma.

Tablo 1. Öğretmenlerin ölçekte yer alan sınıf yönetimi davranışlarını gösterme oranları

Boyutlar	Ölçek maddeleri	f	%
<i>Derse başlama ve ilgi çekme davranışları</i>	Derse başlamadan önce, sınıfı öğretime hazırlarım.	193	97,4
	Öğrencilere genellikle adlarıyla seslenirim.	191	96,5
	Derse ilgiyi çekmek için, öğrencilere önceki bilgileri hatırlatan sorular sorarım.	193	97,4
	Derse zamanında başlarım.	192	97,0
	Bütün öğrencileri derse katarım.	176	88,9
	Derse başlamadan önce derste ne yapacağımı planlarım.	193	97,4
	Derse ilgiyi çekmek için, araç-gereçleri olabildiğince fazla kullanırım.	173	87,4
<i>Cezalandırma davranışları</i>	Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi tahtada ayakta bekletirim.	17	8,6
	Verdiğim ödevleri yapmayan öğrencileri “Ödevlerine özen göstermiyorsun.”, “Tembelsin.” gibi sözlerle eleştiririm.	14	8,1
	Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrenciye tokat atarım.	6	3
	Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrenciye bağırıp çağırarak, azarlayarak tepki veririm.	12	6
	Dersi engelleyici davranış sergileyen öğrenciyi cezalandırırım.	45	22,7
	Sızlanan, ağlayan öğrenciye “Bebek gibi davranma, vb.” sözler söyleyerek uyarırım.	12	6,1
	Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi dışarı atarım.	8	4
<i>Etkileşimsel davranışlar</i>	Ders sırasında şakalar yaparım.	183	92,5
	Ders işlerken dersten kopup başka şeyle ilgilenen öğrencilerle göz teması kurarım.	192	97
	Sınıfta herkese eşit söz hakkı veririm.	190	96
	Sınıfta öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenirim.	184	92,9
	Öğrencilere, sınıfta birbirleriyle yaşadıkları sorunları, kendi aralarında nasıl çözebileceklerini anlatırım.	181	91,4
	Sınıfta güler yüzlü davranırım.	182	91,9
	Öğrencilerin sınıfta espri yapmasına izin veririm.	183	92,4
	Derse ilgiyi çekmek için, jestler ve mimikler kullanırım.	187	94,5

Tablo 1'in devamı

	Derse ilgiyi çekmek için, öğrencilere sorumluluk veririm.	188	94,9
	Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi teneffüste görüşmeye çağırırım.	167	84,4
	Derse ilgiyi çekmek için işlenecek konunun yararından söz ederim.	181	91,4
<i>İlgiyi sürdürme ve sorun çözme davranışları</i>	Ders işlerken dersten kopup başka şeyle ilgilenen öğrenciyi derse katmak için soru sorarım.	186	93,9
	Derse ilgiyi çekmek için, gerçek hayattan bir olay anlatırım.	178	89,9
	Öğretim sürecini düzenlerken, öğrencilerin gelişim (yaş) özelliklerini dikkate alırım.	187	94,4
	Ders işlerken öğrencilerin arasında dolaşırım.	191	96,5
	Sınıfta bir öğrenci konuşurken, diğerlerinin dinlemesini sağlarım.	188	94,9
	Ders işlerken dersten kopup başka şeyle ilgilenen öğrenciyi sözlü olarak uyarırım.	142	71,8
<i>Uyarma davranışları</i>	Dersi engelleyici davranışlar sergileyen öğrencileri sözlü olarak uyarırım.	152	76,8
	Sınıfta istenmeyen davranışta bulunan öğrencinin yanına yaklaşarak, onu sessizce uyarırım.	159	80,3
	Sınıfta kuralları öğrencilerle birlikte belirleriz.	167	84,4
<i>Demokratik davranışlar</i>	Derse ilgiyi çekmek için öğrencileri ödüllendiririm.	166	83,9
	Sınıfta öğrencilere her türlü soru sorma fırsatı veririm.	176	88,9
	Sınıfta oturma düzenini oluştururken, öğrencilerin isteklerini göz önünde bulundururum.	143	72,2
	Öğrencilere, onlardan beklentilerimi açık ve anlaşılır bir şekilde ifade ederim.	189	95,4
<i>Beklenti ve kurallara uyma davranışları</i>	Söz almadan konuşan öğrencinin konuşmasına izin vermem.	143	72,2
	Dersi zamanında bitiririm.	163	82,3

Bu davranışların ilk dördü “Derse başlama ve ilgi çekme davranışları”, beşincisi ise “Etkileşimsel davranışlar” alt boyutlarında bulunan davranışlardandır. Öğretmenlerin az sergilenen beş sınıf yönetimi davranışı ise şunlardır:

- istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi tokat atma
- istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi dışarı atma
- istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi azarlayarak, bağırp çağırarak tepki verme
- sızlanan, ağlayan öğrenciyi “Bebek gibi davranma,” vb. sözler söyleyerek uyarma
- verilen ödevleri yapmayan öğrencileri “Ödevlerine özen göstermiyorsun”, “Tembelsin,” gibi sözlerle eleştirme.

Öğretmenlerin en az sergiledikleri beş davranış da “Cezalandırma davranışları” alt boyutunda yer almaktadır.

Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sınıf Yönetimi Davranışları

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, sınıf yönetimi davranışları arasında önemli bir farklılık olup olmadığını saptamak için t-Testi yapılmıştır. Bu test sonucuna ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre t-Testi sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	t	p
Derse başlama ve ilgi çekme davranışları	K	140	4,46	0,39	0,48	0,63
	E	58	4,43	0,41		
Cezalandırma davranışları	K	140	4,17	0,57	0,88	0,38
	E	58	4,09	0,60		
Etkileşimsel davranışlar	K	140	4,34	0,42	0,09	0,93
	E	58	4,34	0,44		
İlgiyi sürdürme ve sorun çözme davranışları	K	140	4,34	0,22	0,93	0,35
	E	58	4,24	0,23		
Uyarma davranışları	K	140	4,18	0,69	-2,23	0,03*
	E	58	3,77	0,62		
Demokratik davranışlar	K	140	4,01	0,51	-0,65	0,52
	E	58	4,03	0,61		
Beklenti ve kurallara uyma davranışları	K	140	4,08	0,53	-1,15	0,25
	E	58	4,08	0,58		
Toplam	K	140	4,00	0,31	0,04	0,97
	E	58	4,10	0,32		

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, sınıf yönetimi davranışları sadece ölçeğin “uyarma davranışları” alt boyutunda ($P<0,05$) önemli farklılık göstermektedir. Diğer alt boyutlarda ve ölçeğin tümünde cinsiyete göre önemli farklılık bulunmamıştır. Grupların puanlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde erkek öğretmenlerin puanlarının aritmetik ortalamasının, kadın öğretmenlerin puanlarının aritmetik ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda erkek öğretmenlerin “uyarma davranışları” alt boyutundaki davranışları kadın öğretmenlere göre daha fazla gösterdikleri söylenebilir.

Öğretmenlerin Öğretmenlik Dallarına Göre Sınıf Yönetimi Davranışları

Öğretmenlerin öğretmenlik dalları “sınıf öğretmeni” ve “diğerleri” olarak iki grupta toplanmıştır. Öğretmenlerin öğretmenlik dallarına göre, sınıf yönetimi davranışları arasında önemli bir farklılık olup olmadığını saptamak için t-Testi yapılmıştır. Bu test sonucuna ilişkin bulgular Tablo3’te verilmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin öğretmenlik dallarına göre sınıf yönetimi davranışları

Boyutlar	Dal	n	\bar{X}	Ss	t	p
Derse başlama ve ilgi çekme davranışları	Sınıf öğretmeni	119	4,54	0,39	3,92	0,000*
	Diğerleri	79	4,32	0,38		
Cezalandırma davranışları	Sınıf öğretmeni	119	4,05	0,62	-2,70	0,008*
	Diğerleri	79	4,27	0,48		
Etkileşimsel davranışlar	Sınıf öğretmeni	119	4,40	0,42	2,27	0,024**
	Diğerleri	79	4,26	0,42		
İlgiyi sürdürme ve sorun çözme davranışları	Sınıf öğretmeni	119	4,24	0,44	0,65	0,515
	Diğerleri	79	4,20	0,40		
Uyarma davranışları	Sınıf öğretmeni	119	3,77	0,71	-1,86	0,065
	Diğerleri	79	3,95	0,62		
Demokratik davranışlar	Sınıf öğretmeni	119	4,12	0,48	2,63	0,009*
	Diğerleri	79	3,92	0,61		
Beklenti ve kurallara uyma davranışları	Sınıf öğretmeni	119	4,00	0,54	-0,91	0,364
	Diğerleri	79	4,07	0,55		
Toplam	Sınıf öğretmeni	119	4,23	0,32	0,80	0,423
	Diğerleri	79	4,19	0,29		

Tablo 3'te görüldüğü gibi öğretmenlerin öğretmenlik dallarına göre “demokratik davranışlar”, “etkileşimsel davranışlar” ve “cezalandırma davranışları” alt boyutlarında $p < 0,05$ düzeyinde; “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” alt boyutun $p < 0,01$ düzeyinde sınıf yönetimi davranışları arasında önemli farklılık bulunmuştur. Buna karşın “beklenti ve kurallara uyma davranışları”, “uyarma davranışları”, “ilgiyi sürdürme ve sorun çözme davranışları” ile ölçeğin tamamında öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları arasında önemli farklılık bulunmamıştır.

Tabloda grupların puanlarının aritmetik ortalamaları incelendiğinde, sınıf öğretmeni dalındaki öğretmenlerin puanlarının aritmetik ortalamasının, “demokratik davranışlar”, “etkileşimsel davranışlar” ile “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” alt boyutlarında diğer dallardaki öğretmenlerin puanlarının aritmetik ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin bu alt boyutlardaki sınıf yönetimi davranışlarını diğer dallardaki öğretmenlere göre daha fazla gösterdikleri söylenebilir. Buna karşın “cezalandırma davranışları” alt boyutunda diğer dallardaki öğretmenlerin puanlarının aritmetik ortalaması, sınıf öğretmeni dalındaki öğretmenlerin puanlarının aritmetik ortalamasından daha yüksektir. Bu durumda diğer dallardaki öğretmenlerin ceza alt boyutundaki sınıf yönetimi davranışlarını sınıf öğretmenlerine göre daha fazla kullandıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin Mezun Oldukları Fakülterle Göre Sınıf Yönetimi Davranışları

Öğretmenlerin mezun oldukları fakülter öğretmen yetiştiren (eğitim fakültesi, mesleki ve teknik eğitim fakültesi, eğitim yüksekokulu, eğitim enstitüsü vb.) ve diğerleri (fen-edebiyat fakültesi, güzel sanatlar fakültesi, mühendislikler vb) şeklinde iki grupta toplanmıştır. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülterle göre, sınıf yönetimi davranışları arasında önemli bir farklılık olup olmadığını saptamak için t-Testi yapılmıştır. Bu test sonucuna ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülterle göre sınıf yönetimi davranışları

Boyutlar	MOF	n	\bar{X}	Ss	t	p
Derse başlama ve ilgi çekme davranışları	Öğretmen yetiştiren	139	4,45	0,40	-0,02	0,988
	Diğerleri	59	4,46	0,39		
Cezalandırma davranışları	Öğretmen yetiştiren	139	4,12	0,58	-0,94	0,349
	Diğerleri	59	4,20	0,56		
Etkileşimsel davranışlar	Öğretmen yetiştiren	139	4,34	0,47	0,03	0,978
	Diğerleri	59	4,34	0,66		
İlgiyi sürdürme ve sorun çözme davranış.	Öğretmen yetiştiren	139	4,22	0,41	-0,22	0,819
	Diğerleri	59	4,23	0,45		
Uyarma davranışları	Öğretmen yetiştiren	139	3,85	0,67	0,43	0,665
	Diğerleri	59	3,81	0,68		
Demokratik davranışlar	Öğretmen yetiştiren	139	4,08	0,40	1,60	0,112
	Diğerleri	59	3,95	0,47		
Beklenti ve kurallara uyma davranışları	Öğretmen yetiştiren	139	4,03	0,55	-0,09	0,929
	Diğerleri	59	4,03	0,52		
Toplam	Öğretmen yetiştiren	139	4,21	0,31	-0,03	0,979
	Diğerleri	59	4,21	0,32		

Tablo 4'te görüldüğü gibi mezun oldukları fakülterle göre, öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları arasında hem ölçeğin bütününde hem de alt boyutlarında $p < 0,05$ düzeyinde önemli bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç oldukça dikkat çekici bulunmaktadır. Genel beklenti öğretmen yetiştiren fakülterin lehine bir sonucun çıkması şeklindedir. Öğretmen yetiştiren fakülterle, diğer fakülterde mezun olan öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışları arasında bir farklılık bulunmaması, öğretmen yetiştiren fakülterin sınıf yönetimi becerileri bakımında fazla etkili olmadığı şeklinde yorumlanabileceği gibi, diğer fakülterde mezun olan öğretmenlerin meslek içinde kendilerini iyi yetiştirdikleri şeklinde de yorumlanabilir.

Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Sınıf Yönetimi Davranışları

Öğretmenlerin kıdemlerine göre sınıf yönetimi davranışları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Tek Yönlü Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Boyutlar	Kıdem	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	P	Fark
Derse başlama ve ilgi çekme davranışları	1. 1-5 yıl	22	4,55	0,38				LSD
	2. 6-10 yıl	40	4,30	0,39	197	4,35	0,014*	1-2,
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,49	0,39				3-2
	Toplam	198	4,45	0,40				
Cezalandırma davranışları	1. 1-5 yıl	22	4,33	0,47				LSD
	2. 6-10 yıl	40	3,97	0,66	197	3,10	0,047*	1-2
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,16	0,55				
	Toplam	198	4,14	0,57				
Etkileşimsel davranışlar	1. 1-5 yıl	22	4,47	0,34				
	2. 6-10 yıl	40	4,28	0,44	197	1,38	0,254	
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,34	0,43				
	Toplam	198	4,34	0,42				
İlgiyi sürdürme ve sorun çözme davranışları	1. 1-5 yıl	22	4,32	0,29				
	2. 6-10 yıl	40	4,21	0,41	197	0,66	0,518	
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,21	0,45				
	Toplam	198	4,22	0,42				
Uyarma davranışları	1. 1-5 yıl	22	3,61	0,75				
	2. 6-10 yıl	40	3,96	0,59	197	1,93	0,148	
	3. 11 yıl ve üzeri	136	3,84	0,69				
	Toplam	198	3,84	0,68				
Demokratik davranışlar	1. 1-5 yıl	22	3,99	0,48				
	2. 6-10 yıl	40	4,03	0,54	197	0,18	0,837	
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,06	0,55				
	Toplam	198	4,04	0,54				
Beklenti ve kurallara uyma davranışları	1. 1-5 yıl	22	4,02	0,60				
	2. 6-10 yıl	40	4,03	0,45	197	0,01	0,990	
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,03	0,56				
	Toplam	198	4,03	0,54				
Genel	1. 1-5 yıl	22	4,28	0,23				
	2. 6-10 yıl	40	4,15	0,31	197	1,45	0,236	
	3. 11 yıl ve üzeri	136	4,22	0,32				
	Toplam	198	4,21	0,31				

Tablo 5'te görüldüğü gibi kıdeme göre “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” ve “cezalandırma davranışları” boyutlarında grupların puanlarının aritmetik ortalamaları arasındaki $p < 0,05$ düzeyinde önemli bir fark olduğu bulunmuştur. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonucuna göre, “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” boyutunda gruplar arasındaki farkın, 1. grupta 2. grup, 3. grupta 2. grup arasında; “cezalandırma davranışları” boyutunda ise 1. grupta 2. grup arasında olduğu saptanmıştır.

Grupların puanlarının aritmetik ortalamalarına bakıldığında “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” alt boyutundaki sınıf yönetimi davranışlarını en fazla birinci grubun gösterdiği, onu 3. grubun izlediği, bu davranışların en az 2. grupta gösterildiği; “cezalandırma davranışları” boyutundaki davranışları en fazla 1. grubun, en az 2. grubun gösterdiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğretmenlerin en çok sergiledikleri beş sınıf yönetimi davranışı şunlardır:

- derse başlamadan önce ne yapacağını planlama
- derse başlamadan önce sınıfı öğretime hazırlama
- derse ilgi çekmek için öğrencilere önceki bilgileri anımsatan sorular sorma
- derse zamanında başlama
- ders işlerken dersten kopup başka şeylerle ilgilenen öğrencilerle göz teması kurma.

Öğretmenlerin en az sergilenen beş sınıf yönetimi davranışı ise şunlardır:

- istenmeyen davranışta bulunan öğrenciye tokat atma
- istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi dışarı atma
- istenmeyen davranışta bulunan öğrenciye azarlayarak, bağırıp çağırarak tepki verme
- sızlanan, ağlayan öğrenciye “Bebek gibi davranma,” vb. sözler söyleyerek uyarma
- verilen ödevleri yapmayan öğrencileri “Ödevlerine özen göstermiyorsun”, “Tembelsin,” gibi sözlerle eleştirme.

Bu sonuçlara göre, en sık sergilenen davranışlar arasında yer almasa da, öğretmenlerin sınıfı yönetmek amacıyla baskıcı, şiddete yönelik davranışlar da sergiledikleri gözlenmektedir. Öğretmenlerin neden bu tür davranışlar sergilediklerinin belirlenmesi ve bu davranışları sergilememeleri için meslek içi eğitim verilmesi yararlı olabilir.

Cinsiyete göre “uyarma davranışları” alt boyutundaki davranışları erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha fazla gösterdikleri saptanmıştır.

Öğretmenlerin öğretmenlik dallarına göre, sınıf öğretmenliği dalındaki öğretmenlerin, “demokratik davranışlar”, “etkileşimsel davranışlar” ile “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” alt boyutlarındaki sınıf yönetimi davranışlarını diğer dallardaki öğretmenlerden; buna karşın “cezalandırma davranışları” alt boyutundaki davranışları diğer dallardaki öğretmenlerin sınıf öğretmenlerine göre daha çok gösterdikleri söylenebilir. Bu sonuçlar Yeşilyurt ve Çankaya'nın (2008) sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre, sınıf yönetimi açısından öğretmen niteliklerine daha üst düzeyde sahip oldukları bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin mezun oldukları fakültelere göre, sınıf yönetimi davranışları arasında hem ölçeğin bütününde hem de alt boyutlarında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Bu oldukça ilginç bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Çünkü öğretmen yetiştiren fakültelerin lehine bir farklılığın olması beklenirdi. Bu sonuç bir yönüyle öğretmen yetiştiren fakültelerin yetiştirdikleri öğretmenleri sınıf yönetimi becerileri bakımında yeterince donatmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan diğer fakültelerde mezun olan öğretmenlerin meslek içinde kendilerini iyi yetiştirdikleri ya da meslek içi eğitimlerle öğretmen yetiştiren fakültelerde mezun olan öğretmenlerle bu alanda aralarındaki farkı kapattıkları şeklinde de yorumlanabilir.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” ile “cezalandırma davranışları” boyutlarında gösterdikleri sınıf yönetimi davranışları arasında önemli farklılık bulunmuştur. Grupların puanlarının aritmetik ortalamalarına bakıldığında “derse başlama ve ilgi çekme davranışları” alt boyutundaki sınıf yönetimi davranışlarını en fazla 1-5 yıl arasında kıdeme sahip olan öğretmenlerin gösterdiği, onu 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların izlediği, bu davranışların en az 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler tarafından sergilendiği anlaşılmaktadır. Yine kıdeme göre “cezalandırma davranışları” boyutundaki davranışları en fazla 1-5 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin, en az 6-10 yıl arasında kıdemi olanların gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç, 6-10 yıl arasında kıdeme sahip öğretmenlerin mesleğin başlangıç yıllarındaki heyecanından uzaklaştığı ve coşkusunu kaybettiği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan bir araştırmada elde edilen bir yıl ve daha az kıdemi olan öğretmenlerin iş doyum düzeylerinin, 7-12 yıl kıdemi olan öğretmenlerin iş doyum düzeylerine göre daha yüksek olduğu (Şahin, 1999) yönündeki bulgu, bu sonucu destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışlarını öğretmenlerin öğretmenliğe yönelik tutumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmalı ve elde edilecek sonuçlara koşut çözümler geliştirilmelidir. Ayrıca, öğretmenlerin sınıf yönetimi davranışlarının öğrencilerin bilişsel, devinışsel ve duyuşsal başarılarını ne ölçüde etkilediği araştırılmalı ve elde edilecek sonuçlara göre çözümler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. Ü. (1998). *Etkili Öğrenme ve Öğretme (2. baskı)*. İzmir: Kendi yayını.
- Ağaoğlu, E. (2003). Sınıf yönetimiyle ilgili genel olgular. *Sınıf Yönetimi*. (Ed. Zeki Kaya). Pegem A Yayıncılık, 1-17.
- Balci, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Başar, H. (2005). *Sınıf Yönetimi*. (12. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2001). Sınıf yönetiminde öğretmen-öğrenci ilişkisi. *Çağdaş Eğitim*, 284, 1-12.
- Celep, C. (2000). Sınıf yönetimi ve disiplin. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2005). *Research methods in education*. (5.Ed.). London: RoutledgeFalmer.
- Çelik, V. (2003). *Sınıf Yönetimi*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erden, M. (2003). *Sınıf yönetimi*, (2. baskı). İstanbul: Alkım yayınevi
- Evertson, C. M. (1989). Improving elementary classroom management: A school based training program for beginning the year. *Journal of Educational Research*, 83 (2), 82-90.
- Evertson, C. M. (1994). *Classroom management for elementary teachers*. ABD: Allyn & Bacon.
- Fenwick, D. T. (1998). Managing space, energy, and self: junior high teachers' experiences of classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 14 (6), 619-631. [Online] <http://www.sciencedirect.com> adresinden 3 Haziran 2010 tarihinden indirilmiştir.
- Karslı, M.D. (2007). Sınıf yönetimi. *İlköğretmen*, 7, 54-58
- Marzano, R. J., Marzano, J. S. ve Pickering, D. J. (2003), *Classroom management that works: research-based strategies for every teacher*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD)
- Morin, G. (2003). Does sex matter? Gender-related beliefs of male and female junior high school math teachers. [Online] <http://suse-ice.stanford.edu/monographs/Morin.pdf> adresinden 28 Nisan 2010 tarihinden indirilmiştir.
- Özyürek, M. (2005). *Olumlu sınıf yönetimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sanford, J. P., Emmer, E. T. ve Clements, B. S. (1983). Improving classroom management. *Educational Leadership*, 40 (7), 56-61.
- Şahin, İ. (1999). İlköğretim okullarında görevli öğretmenlerin iş doyum düzeyleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Türnüklü, A. (2000). Sınıf içi davranış yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 21, 141-152
- Veenman, S. (1984). Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*. 54 (2), 143-178.
- Yeşilyurt, E. ve Çankaya, İ. (2008). Sınıf yönetimi açısından öğretmen niteliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış 2008 7(23), 274-295. info@esosder.org adresinden 30 Nisan 2010 tarihinden indirilmiştir.